

Ыр кәмләлх марафонне пәтәмлетсе

ЫРА ЧУНЛА ПУЛМА АН ИМЕНЁР

(Вёсё. Пусл 1-мёш стр.)

Москакассинчи ял тәрәхәнчән уява килнә Коля Ульянов та сцена сине тухна чух пысак

семпе амәшәсенә: сав ачасенә ытлашши чун тесе шутламнан, вёсене хәйсене суратна ашшә-амәшә те парай-

Дмитриевсене амәшән капиталне тивәснине сирәплетекен сертификат пачёс. Олеся Витальевна Алексей Николаевич сәмпе пысаклатма шутлана чух кун пирик телленмен те. Халә, ав, иккәмәш хәрә Кристина суралсанна вёсене суртйёр проблемине татса пама пулшаша. РФ ПФ Муркаш районёчи управленийён ертуси Е. М. Александрова мәшәра ашшән саламларё. Уява килнә аспә ачин те саванна паян. Ара, пёрремәшёнчән, вәл йәмәклә пулчә. Тепёр енчән, уявра панә

сынсемпе пайланине мән ситтёр? Саванна та пирён сёршыв Правительстви ачасенә сәмпе усама илекенсене те пысак пулшу парат. Палартмалла, пирён районта та кәсал пёр ачана сәмпе пурәнма илчәс (приемная семья, теңсә ырашл). Муркаш ял тәрәхән пулшәхә Н. И. Никитин пәчәк Аничкәна хәр ачаран хәйсәнчән пысак парне пачё. 3 султи хәрача вара сцена сичне малтан вәтанарах тәчә пулин те, кайран сәвә хысқан сәвә каласа пачё.

Сәкнашал сәмпе сәмпе район-та татах та йышланасса шанас килет. Сәмперен хахли мән

Пәхатән та ыр кәмләлх марафонне хутшәннисән списокне, шухәша каятән. Ытларах унта бюджет организацийёсемпе учреденисем хутшәннә: ача сачәсән, шукулсем, район администрацийё, ял тәрәхәсем, сывләх хуралёнчә тәракәнсем тата йттисем. Уйрам сынсем те хатёрсем чылай илсе килнә.

Пирён районта миҥе ял хушәләх предприятиё? Шутларайи? Вәт, савсенчән ют ачасен нушине әнланакәнсем пәтәмле те 4 хушәләх сәс пулчә халыпәхә: "Восток", "Свобода", "Передовик", "Орино". Ытти хушәләхсән ертусисем те хәй вәхәтёнчә ача пулнах ёнтә. Мән сәиас килнине сиеймен, мән тәхәнәс килнине тәхәнәимән самантсем те пулнах пул. Кәсән каласа, пёр пурнаспанәимән ёмёт те пулин юлнах пул вёсән те ачаләхра? Ыра самантсем сәс мар-сәе юлаһсә чәре варине. Ачаләхра юлна сурансән ыратәвә ёмёр тәршәпәх хәй сичнен аса илтерсәх тәнине кама хирәслей? Районти сахал тулшлә 2592 сәмпер ачасеми? Вёсәчә ситәнекән 4645 ачаран хәшәшән те пулин эсир куҥсарса панә уксаран илнә пёр сәнә костюм темрән те хахла парне пулма пултратчә вёт.

суракан үкерчәксене тел пултан. Кусем вёсәм учета илмен вёсәмсем. Тата мән чухлән вёсәм, учета илменнисем?! Ачисем пирик манса, килти юлашкы сәнәха ялта эрех сутакәнсем патне сөтөрәкәнсем? Сәк ачасем те сирәнтән пулшашу кәтәсә.

Марафона халыпәхә хутшәнма ёлкәреймен промышленность предприятийёсем ырнасна ялсәнчә те пурах ёнтә йывәр шәпәллә ачасем. Сапла вёт. Промышленность предприятийёсенчән икә райпо, Муркашпа Мән Сентёрти пурәнмалли сурт-йёрпе коммуналлә хушәләхсән, Муркашри издательство сурчә, Муркашри кирпәч заводчә, Муркашри пасарпа сүлрәх асаннә пәчәк предприятийёсем сәс сәмпер счөчә сине укса куҥсарчәс. Районти 239 сәмпер паян 142 илвалид ача ситәнет. Савсен хуй-хине әнланса, пәчәк пулшашу та пулин парсан, сәвәл сәс пулчә. Саванна та, айтәр-ха, ачасене пулшаша вәхәт тулар. Тума ёлкәреймен ыра утама вәхәта сая ямасәр тавар.

Пур – пёрле, сук – сурмалла, теңсә вёт ваттисем. Манәса каларас марчә пурнаспә сирәплетсе панә тёрәс сәмаксене?

Коля Ульянов А.П. Давыдов парнипе кәмләлә.

парне пирикх ёмётленменчә. Хәй сурна сәвәсемпе паллаштарас шутпа тухрә вәл. Пултаруллә арсын ача вара зала Александр Платонович перленелә курткапа анчә. Мәнлә-ха асра юлмә, эппин, сәк кун ушшән та.

Е тата Ю. М. Петрова уйрам предпринимателён ыра ёснә Сатракасси ял тәрәхәнчи 2 ача-

ман чун ашшине, тәван кил ашшине парнеленәшән.

Тайма пуҥ ыр кәмләлх марафонне хутшәннә предприятиёсемпе организациёсене, учреденисене, уйрам сынсене ют сын нушине хәйсән чәри витёр каларса пулшәншәшән. Район администрацийён пулшәхә Ю. А. Иванов вёсене пурне те сәк ыра утәмшән тав тавать.

Дмитриевсәмпе Лазаревсәмпе амәшән капиталне тивәснине сирәплетекен сертификат илчәс.

пысак шурә акәшпа йәмәкә сәнкара ыртнә чух вәл ылыса саванә. Типтерлех усама шутлат вәл ача. Сәмпер туслә пурәнмалли, пур саванәса та пёрле пайламалли пирик ача ашшәле амәшә аша хывтарнә ёнтә.

Юнкәпүсәнчи Лазаревсәмпе вара уява сәмпиҥх килнә. 3-мөш ачи пәчәк Егор та килте юласшән пулман. Алина Николаевна Петр Михайлович амәшән капиталчә вара икә теллөвпе уса курашшән. Суртйёр те сәнетмелле пек, сәк хушәрах ачасене те вёрентсе пурнаспә сине калармалла. Аспә ачисән ашшәле амәшәнни пек пысак проблемәсәмөх сук-ха халыпәхә: вәт, уявра панә пысак парнене вара шәллә ашшә аллинчә мәшлатса сывәрнә чух кашинех малтан тытса кура килтә.

Сәкна палартмалла, апрель уйәхәнчә районти тепёр 7 сәмпе тивәсәс амәшән капиталне. Пурё вара патшаләх паракан сәк пулшәвә халыпәхә районти 33 сәмпе илмелле. Вёсәнчән 14-шә ача пама йитса заявленисем сурнә ёнтә.

Асәрхарәр пулчә, кәсалхи улшәнүсем сёршыв Правительстви паян сәмперенчә ачасем тулли теләйлә пурнаспә үсчёр тесе хәйсәнчән килнине йәлтәх тунине кәтартса парат. ЧР Президентчә Н.В. Федоров ЧР Патшаләх Канашине янә Сырура та сәмпе йитәвне мала хурат.

Сәкна вара пирәнтән кашинех лайәх пәлет: уксапа сәс теләйлә пулаймән. Ачана сәмпе кирлә, ашшә-амәшән юратәвәле ашши. Чуна йывәр чухне те, саванәса та килте тәван

пултәр? Пәтәм ыринне ача килте курса-пәлсе үсет-сәе. Тәван килтәх ырапа усала уйәрма хәнәхтарасчә. Сәмпер пёр-пёрне әнлансан, ачасене тёрәс воспитани парсан, пирён сёр сични тивәс пурнаспәлнә тесе татсах калама пулчә. Ун чухне ватләх та канлә килә.

"Тыра пулмасан-пёр сул хуй-хә, ывәл-хәр әнмасан-ёмёрлөх хуйхә", – тенә ватәсем. Апла пулсасшән, пурин те ачасемпе ёмёр-ёмёр саванса пурәнмалла пултәр. Сапла пултәр тесе вёсене сәмперәх ыр кәмәла мала хушәрах хәйсәнчә үстөрер. Сәк уява та пире ыр кәмләлх пуҥтарчә.

Ачасен куҥсульне курнах пул эсир?..

Ыр кәмләлх. Пёрре те ан икәёлтөрчә вәл. "Ачаләхшән, ачаләх чәлчә" марафона кәсал районти 76 предприятиё организаци, учредени хутшәнчә. Ятарласа уснә сәс пурё 94 525 тенкә укса пуҥтаранчә. Вёсәнчән 25 пинне республикара уснә сәс сине куҥсарса панә. Ситмен пурнаспә, ачасе ситереймен чун ашши пур ашшән та пысак инкә. Пирён районта пурәнәтнә вәл е - республикан телпёр кәтөсөнчә. Сәкна эфир әнланни паха, ачасене пулшәнни халиччән никам та сука юлнине илтменчә-ха. Марафон вәхәтёнчә хывнә укса-тенкә, хатёрсем, чәннипех те, ситмен пурнаспә тунине ачаранас активе тёр килекән ачасене тупсә. Кун пирик пёр иккәленү те никаман та пулчә. Анчах халә эпә сәмаха урах ённе куҥсарашшән.

А.З. Приемова хәй хуҥтине илнә икә ачипе.

на хәй хуҥтине илнә А. З. Приёмова та, унән пәчәк хәрә те епле манса кәйәс-ха. Вәл парнеленә бал кәлине тәхәннә чух сәс мар. Кайран, сүлсем иртсән, хәй амәшә пулса тәрса, хәйсән хәрне утрәникә е шулти уява хатёрленә чух та аса килә ача сәк ыра кәмләлә аппа.

Тата А. З. Приёмова пек ыра чунлә амәшәсене, ашшәсене сәре сити тайма пуҥ сәваллә ёшшән: ашшә-амәш хуҥтисёр юлна ачасене сәмпе ашшипе юрату парнеленәшән. Ачасене теләйлә ачаләх мән иккенне пәлме пулшәншәшән. 82 ача паян опекусемпе пурәнчән. Сәк шутран 34-шә сәс хәр тәләхсем. Шәпа вәхәтсәр туртса илчә вёсәнчән сёр сични чи сывәх сыннисене. Тавах паян вёсене пурнаспә пәчәкхә йывәр хуйхә витёр каларна ачасене сәнерен саванәс кулли парнеленәшән. Турри ыр кун-сул патәрчә тепёр 48 ачана усракан амәшәсене.

Тав тума та сәмах ситмәст 31 ачана усрава илнә ашшә-

"Пуш сәмаксем мар иккен"

Паян сёршыв Правительстви ачасен ачаләхә теләйлә, пулсәлхә әнлә та сутә пултәр тесе питә нумай тәрәшат. Аставатәр пулчә, иртнә султа РФ Патшаләх Думине янә Сырура РФ Президентчә В. В. Путин ача пур сәмпе сәк паракан сәмәлләхсәм үсеси пирик калана чәчә. Султәләх вёсәнчәх декабрән 22-мөшёнчә "Ача пур сәмпе сәк патшаләх пулшәвәне памалли хушма мерәсем сичнән" 256-мөш номерлө Потановлени тухрә. Сапла майпа кәсал январён 1-мөшөнчән пулсасах сәк сәмәлләхә туйса илчәс ёнтә ача пур сәмпе сәк: ачашән паракан пур пособи висисем те үсрәс. Ача сәчәсене суретме те патшаләх пулшаша. Амәшән капиталчә те сәмах сәс маррине, чән-чән пулшашу иккенне районти икә сәмпе туйса илчәс ёнтә. Эрне кун Ярославка ял тәрәхәнчи

Олег ПЕТРОВ: "Эфир радиохыпарлавё сине куҥни – шанчәклә сүл-йёр"

Радиохыпарлав тытәмне сәнетессине – пралуклә радиоран эфир хыпарсәм сине куҥсассине сыхәннә йитусем республикари граждәнне канәсәрларатарасчә. Вёсене әнлантарса пама Чәваш Республикин культура, национальносән ёсәсен, информация политикине архив ёсән министрән сүмәнчән Олег ПЕТРОВ-РАИ йитрамәр.

– Халыкы вәхәтра информация технологиясәмпе телекоммуникация пысак хәвәртләхсәмпе аталанасчә, техника прогрәсән тытәмчән инновацион этем пурнаспә ёсә-хәлән пур сферисене те ситрәс. Сәк сферәсенчи сүл-йёрсенчән пәри вәл радиохыпарлав сәк тери хәвәрт аталаннипе сыхәннә, сәкә чи малтан эфир (пралуксәр) радиохыпарлава пырса тивет, сәкна май пралуклә радио ёмөрә майёпн истори пуянахә пулса тәрә.

2003 султан тытәнса Чәваш Республикинчә радиохыпарлав кивелнә тытәмне сәнетмелли сүл-йёрне палартнә. Рафсәй сыхән министрствин 2002 сұлхи ака уйәхән 5-мөшёнчән йышәнәвәпә сирәпләтнә. Программәла, сәкна пекхә "Волгателеком" АУОН техника заданийёпә

килшәуллән, Чәваш Республикин Правительстви пралуклә радиохыпарлава эфир вәхәчә сине куҥсарас ёнәле пуаруллән ёшлөт.

Радиохыпарлав тытәмчән сәкна пек улшәнүсем патне пырса тухма вәхәт хәй тата пралуклә радиона тытса тәрасси тәкаклә пулни хистенә. Сәкә вәл – пурпәрех пулакан тата тәрәс пәкса тәвакан ёс. Чи малтанах сәкна палартмалла, пралуклә сыхәнү хатёрәсем, тәпрән илсән, хәйсән ёмөрне вёслөнә ёнтә. Совет влсәсән сүлсәсәнчә ёсә кәнә пралуклә хыпарлав сәтне тытса тәрасси питә хахланчә, вәл тухәслә раф, сәнетессине – тата та хахләрах, саванна та, техника висисемпе килшәуллән, ялнә ырансәнчә радиофикация сооруженийёсене тытса тәрәс ёнәле тумалли ёсәсене

пурнаспәла пәрахнә. Абонент түйвәс сәк тәкаксене саплаштараймәв. Тәсләхрән, 11 пине хәхән сын пурәнәкән Вәрнар поселокёнчә 2006 султа пралуклә радиохыпарлава пәтәмле те 360 сын кәна уса курнә, ку вәл пәтәм йышән 3,3 процентчә сәс. Паллах, кунашкәл лару-тәрура пралуклә радиохыпарлав сәчәсене тытса тәни тәкаклә. Чәваш Энре радиоточкәсән хиселә султан-сулах чакса пырат. 2007 сұлхи кәрләчән 1-мөшә телне республикара хыпарлава ёс сынисән 25 процентчә кәна уса курнә, вёсәм, тәпрән илсән, пысак хуласәм: Шупашкар, Сәнә Шупашкар, Канаш, Сәмәрлә, Улатәр.

Чәваш Республикинчә паянхи куна 12 радиостанци ёсләсчә. Шел, вёсәнчән ытларахашә Шупашкар хулин территориячә ырнасна, вёсән хыпарсәм 15 сухрам таран кәна сарәлла пултатарасчә. Пәтәм республика "Чувашское радио" радиостанци сигналәсене кәна вәтам хумсем сичне йышәнма пултатарат; ача сәк тери кәсә хумлә (УКВ), диапазонпа Чәваш

Ен сәре сичне пурәнәкәнсән 40 процентчә йышәнәт; "Радио Чуваши" станци сигналәсән республика сәрән 60 процентне яхән саланасчә: 67,82 МГц частоти сичне 1 кВт хәватпа республикари сурсәрти территориясене, 72,41 МГц частота сичне 4 кВт хәватпа Йәпрәс райончә Чәваш Эн территориян кәнтәр пайне хыпарсәм парат.

Чәваш Республикинчи ялсәнчә пурәнәкәнсәнчән паян радио тулашри тәччәнчә сыхән тытмалли чи кирлә майсенчән пәри пулса тәрәт. Хәш-пёр сәрте информация пәртән-пёр сәл куҥсә радиоприемник кәна. Ака мәншән сәкән пек пулса тәна лару-тәрура эфир радиовә сине куҥни – хыпарлава сыхласа хәвармалли тата ача малалла аталантармалли тухәслә сүл-йёрсенчән пәри. Эфир хыпарсәмне лайәх пахаләхпа сарат, саванпа пәрлех вәл пысак территория "саварса" илет, унән тәкаксәм те пысак мар. Абонент приемника килте кәна мар, сүл сичне те уса курма пултатарат. Кунсәр пусне, пралуклә радио-

па танлаштарсан, эфир хыпарлавләшән сүт сәнтәләк пулмәсән те хәрушә мар, унпа УКВ-УМ диапазонпа паракан программәсене әнләрахән йышәнма пулат. Пралуксәр радиона итлеме эфир радиоприемник кирлә. Вёсән йышә пысак, хәкәсем 180 тенкәрен пулса 430 тенкә таран. Сынсән хәйсән кәмләкән приемниксене туйнамалла кәна. Ку йитәва тата пама нумай вәхәт кирлә мар.

Паян радиохыпарлаван сәнә тытәмне туни кирлә, вәл программәсене шанчәклән йышәнма, материалсәм парассине хәвәртлатма, инновацион техника никәсене пуянахә пулшәшә. Эфир радиохыпарлавё сине куҥни Чәваш Республикинчә пурәнәкәнсене информациясәмпе тивәстәрессине палартмаллах лайәхләтә. Ака мәншән 2008 султа Чәваш Республикинчә пәтәмлех радиохыпарлав сәчә сине куҥсарма, халәха, сәк шутра чи аякра та чи пәчәк ялта пурәнәкән кашни сичне тәрлө ёнтә информацияпә тивәсәрне палартнә.

Л. ТУКТИНА.
Автор сән үкерчәксәм.